

4. Rotterdam: hoofdstad van creativiteit...én populisme

Is het verwonderlijk dat binnen deze context – waarin de reeds sterk verwerende creatieve klasse allerlei voordelen in de schoot krijgt geworpen – Rotterdam de laatste jaren ook het toneel is geweest van een opstoot aan populisme? Het hoort bij de eerder opgemerkte ‘omkering aller waarden’ – waarin links onbeschaamd inzet op de creatieve klasse – dat uitgerekend populistisch rechts acteert vanuit een traditioneel ‘linkse’ positie. Geen wonder dus dat het voornamelijk Leefbaar Rotterdam is die – binnen de discussie over creatief Rotterdam – de voor de hand liggende vraag stelt of het überhaupt wel zo levensnoodzakelijk is om de inmiddels sterk verwerende culturele sector te blijven subsidiëren en of er ook aan de gewone Rotterdammer gedacht wordt. Op die manier worden we in Rotterdam geconfronteerd met een situatie waarbij enkel de meest rechtse partij van Rotterdam hardop durft te zeggen wat iedereen stilletjes denkt, en openlijk vragen stelt bij de officiële doctrine die Rotterdam in haar greep houdt: namelijk dat het creatieve legioen dé langverwachte Godsgezanten zijn die de slabakkende concurrentiepositie van Rotterdam zullen aanscherpen en zo de welvaart van iedereen – niet alleen van henzelf – verzekeren.

Van de ene kant is het hartverwarmend om te zien hoe Leefbaar Rotterdam het laatste beetje democratisch bewustzijn probeert te mobiliseren onder de Rotterdammers. Zo stelt Leefbaar Rotterdam in haar verkiezingsprogramma 2006-2010: ‘Iedere Rotterdammer moet zich veilig voelen / Iedere Rotterdammer die hulp nodig heeft, krijgt hulp / Iedere wijk voor iedere Rotterdammer moet aantrekkelijk worden / Iedere Rotterdammer die kan werken, moet aan het werk / Iedereen die in Rotterdam woont moet Rotterdammer worden /...’⁴⁵ Van de andere kant blijven we hier op onze honger zitten. Als het idee van de creatieve stad een ideologisch laagje is dat een ordinair compromis tussen de culturele sector en de Rotterdamse elite toedekt, én dient als rationalisatie van een ronduit eenzijdig stedelijk beleid dat gericht is op de meerverdieners, dan is er iets radicaler nodig dan een gezapig pleidooi voor een stad waarin de verlangens en belangen van ‘iedereen’ bevredigd worden. Het idee van een totale of onverdeelde stad – waar iedereen aan zijn trekken komt – is immers niet fundamenteel vreemd aan de doctrine van de creatieve stad. Die laatste presenteert zich

– hoe oppervlakkig ook – evenzeer als ‘inclusief’. Ze neemt zich niet alleen expliciet voor om spontane initiatieven die zich van onderuit aandienen een kans te geven, ook stoelt ze op de gedachte dat de investeringen in een creatieve elite altijd een *spin-off* genereren naar de lagere regionen van de maatschappij. Zo zou elke ‘creatieve’ baan x aantal nieuwe banen creëren voor laaggeschoolde arbeiders (bijvoorbeeld in de toeleveringsdiensten) en zou de creatieve bedrijvigheid de noodzakelijke inkomsten genereren die sociale pilootprojecten betaalbaar maken.

Ons punt is dat deze vorm van inclusieve stadsvormen het traditioneel democratische gebaar zoals Jacques Rancière dit theoretiseert, uitsluit. Het wil in de eerste plaats het ongenoegen van de hardwerkende massa sussen door de traditionele, niet- of laaggeschoolde arbeid in te sluiten in het compromis tussen kapitaal en creativiteit. Op die manier streeft Leefbaar Rotterdam naar wat David Harvey een ‘regionaal compromis’ noemt.⁴⁶ Hierbij wordt een monsterverbond gesmeed tussen de verschillende klassen in een regio, waarin elk zich bereid verklaart haar als natuurlijk aanvaarde plaats in te nemen, zodat de regio in kwestie ongehinderd de concurrentiestrijd kan aangaan met de naburige regio’s. Het democratische gebaar waarop Jacques Rancière doelt, doet precies het omgekeerde: veeleer dan een moment van consensus, gaat het om het moment waarbij ‘de *demos*, de horde die niets heeft’ elke heersende machtsverdeling ondermijnt door zichzelf te positioneren als ‘de politieke gemeenschap van vrije Atheners’ die haar eigen beslissingen declareert.⁴⁷ Binnen Rotterdam kunnen we bijvoorbeeld denken aan de halflegale Oost-Europese arbeiders die onlosmakelijk verbonden zijn met de Rotterdamse bedrijvigheid en voor een groot deel medeverantwoordelijk zijn voor het concurrentievermogen en dus de welvaart van Rotterdam. Toch worden zij nooit meegeteld als een volwaardig deel van de Rotterdamse gemeenschap. Hierdoor hebben zij minder tot geen recht op hun stuk van de taart, en trekken ze binnen het regionale compromis aan het kortste eind. Als democratie in Rotterdam dus nog iets wil betekenen, dan moet het een stem geven aan deze ‘horde die niets heeft’, deze groep die ondanks haar onmisbare bijdrage aan het stedelijke gebeuren niet opgenomen is in de officiële representatie van de stad.